



# VODIČ

## kroz kriterijume za zelene javne nabavke

### UVODNI DEO

---

Oktobar, 2019. Godine



B | T | D The Balkan Trust  
for Democracy  
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

This project is financially supported by the Royal Norwegian Embassy in Belgrade <https://www.norway.no/en-serbia/>. Realizaciju projekta finansijski je podržala Ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu <https://www.norway.no/en-serbia/>.

*Publikaciju „Vodič kroz kriterijume za zelene javne nabavke“ priredio je ALHem u okviru projekta “Zelene javne nabavke kroz sinergiju zainteresovanih strana”, koji se sprovodi uz finansijsku podršku Ambasade Kraljevine Norveške i Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog Fonda SAD. Stavovi i nalazi iz ovog izveštaja su isključiva odgovornost ALHem-a i ne predstavljaju stavove Ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu i Balkanskog fonda za demokratiju.*

---

**Alternativa za bezbednije hemikalije**

[www.alhem.rs](http://www.alhem.rs)



u saradnji sa:

**Victoria Consulting d.o.o.**

[www.victoriaconsulting.co.rs](http://www.victoriaconsulting.co.rs)

**Victoria consulting**

---

**Autori dokumenta:**

Dragana Petrović (Victoria Consulting d.o.o.)

Jasminka Randželović (ALHem)

# 1 Uvod

Ovaj dokument je sastavni deo kompleta dokumenata „Vodič za kriterijume za zelene javne nabavke“ koji sadrži sledeće dokumente:

- Uvodni deo
- Kriterijumi: Papir za fotokopiranje i grafički papir
- Kriterijumi: Usluge čišćenja zatvorenih prostora i sredstva za čišćenje
- Kriterijumi: Nameštaj
- Kriterijumi: Računari i monitori.

Svrha Vodiča za kriterijume za zelene javne nabavke je da pruži dodatna pojašnjenja za primenu kriterijuma za zelene javne nabavke u toku postupka javnih nabavki. Vodič je prvenstveno namenjen ključnim učesnicima u postupku javnih nabavki (naručiocima i ponuđačima), ali i ostalim zainteresovanim stranama kao što su: Uprava za javne nabavke, potrošači, proizvođači proizvoda, organizacijama koje žele da unaprede postupke svojih nabavki u smislu nabavke proizvoda i usluga sa manje štetnim uticajima po životnu sredinu, itd.

Kriterijumi su izrađeni po ugledu na osnovne kriterijume za zelene javne nabavke u okviru EU<sup>1</sup>, sa tom razlikom što su dodatno prilagođeni zakonodavnom okviru u Republici Srbiji.

---

<sup>1</sup> [http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu\\_gpp\\_criteria\\_en.htm](http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm)

## 2 Zelene javne nabavke i kriterijumi za zelene javne nabavke

### 2.1 Zelene javne nabavke

Zelene javne nabavke (ZJN) su u dokumentu EU "Javne nabavke za bolje okruženje"<sup>2</sup> definisane kao: "proces u kojem javni sektor/naručiocи nastoje da nabave dobra, usluge i radove sa smanjenim uticajem na životnu sredinu kroz njihov životni ciklus, u odnosu na dobra, usluge i radove koji bi inače bili nabavljeni a koji imaju istu primarnu funkciju".

Životni ciklus<sup>3</sup> su sve uzastopne i/ili međusobno povezane faze, uključujući potrebno istraživanje i razvoj, proizvodnju, trgovinu i uslove trgovine, prevoz, korišćenje i održavanje tokom trajanja dobara ili radova ili pružanja usluge, od pribavljanja sirovina ili generisanja resursa do odlaganja, uklanjanja i završetka usluge ili upotrebe;

Prepoznato je da se kroz posvećen pristup nabavci i vođenjem računa, ne samo o inicijalnim troškovima za nabavljene dobra, radove i usluge, već i obraćanjem pažnje na uticaje koje imaju dobra, radovi i usluge koji se nabavljaju u različitim fazama životnog ciklusa, može doći do značajnih ušteda, smanjenih negativnih uticaja na životnu sredinu i pozitivnih uticaja na društvo.

Poslednjih godina, koncept „zelenih nabavki“ sve više prerasta u koncept „održivih nabavki“ jer se, sem uticaja na životnu sredinu, u procesu nabavke i onoga što se nabavlja, istovremeno sve više vodi računa i o socijalnim i ekonomskim uticajima.



Slika 1. Osnovne faze životnog ciklusa proizvoda<sup>4</sup>

Tokom 2017. godine usvojen je i međunarodni standard ISO 20400:2017 *Održiva nabavka - Uputstvo* koji je osmišljen kao pomoć organizacijama (kako javnim, tako i svim drugim organizacijama) da u što većoj meri uspostave efektivan sistem za održive nabavke. U standardu ISO 20400:2017 data je sledeća definicija za održivu nabavku: „Održiva nabavka je nabavka koja ima najpozitivnije moguće društvene, ekonomski i uticaje u vezi sa životnom sredinom, tokom celog životnog ciklusa“. Održiva nabavka predstavlja proces u kojem organizacije zadovoljavaju svoje potrebe za robom, radovima i komunalnim uslugama na način koji postiže vrednost za novac u smislu stvaranja koristi, ne samo za organizaciju, već i za društvo i ekonomiju, uz minimiziranje štete po životnu sredinu.

<sup>2</sup> Saopštenje Evropske komisije „Public procurement for a better environment“, b.r. COM (2008) 400, 2008.

<sup>3</sup> Definicija životnog ciklusa preuzeta iz Nacrta zakona o javnim nabavkama Republike Srbije

<sup>4</sup> <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/the-ecolabel-scheme.html>

Zelene javne nabavke imaju svoju značajnu ulogu i u postizanju Ciljeva održivog razvoja koji su definisani u okviru Agende za održivi razvoj 2030<sup>5</sup>, posebno Cilja 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja (12.7 Promovisati prakse javnih nabavki koje su održive, u skladu sa nacionalnim politikama i prioritetima).

## 2.2 Kriterijumi za zelene javne nabavke

Poznato je da je postupak javnih nabavki veoma složen proces, koji je neophodno da se sprovodi na transparentan način i u skladu sa odgovarajućim propisima. Jedno od najosetljivijih pitanja u postupcima javnih nabavci su odgovarajući kriterijumi koji se koriste u postupku javnih nabavki. Uz sve to, pred zemlje članice EU (i Republiku Srbiju kao zemlju koja želi da postane zemlja članica EU) se postavljaju dodatno i zahtevi da se u postupcima javnih nabavki sve više obraća pažnja na sprovođenje zelenih javnih nabavki. Iz tog razloga su u okviru EU razvijeni odgovarajući kriterijumi za zelene javne nabavke<sup>1</sup>, kako bi se olakšalo uključivanje „zelenih“ kriterijuma u postupke javnih nabavki.

Kriterijumi za zelene javne nabavke obuhvataju razmatranje značajnih uticaja na životnu sredinu proizvoda koji su predmet kriterijuma, kroz relevantne faze životnog ciklusa odgovarajuće grupe proizvoda. Na početku dokumenata u okviru kojih su predstavljeni pojedinačni kriterijumi za zelene javne nabavke za određene grupe proizvoda, predstavljeni su ključni uticaji na životnu sredinu za tu grupu proizvoda, kao i pristup smanjivanju negativnih uticaja putem primene zelenih javnih nabavki. Na taj način, naručioc i ponuđač mogu da steknu širu sliku i bolje razumevanje uticaja na životnu sredinu za odgovarajuću grupu proizvoda. Važno je da se razume da koristi od primene zelenih javnih nabavki gotovo uvek idu ruku pod ruku sa odgovarajućim uštedama, smanjivanju rizika tokom korišćenja i odlaganja proizvoda, produžavanje veka trajanja proizvoda, boljim uslugama servisa i sl. Uz to, korišćenjem mehanizma zelenih javnih nabavki i odgovarajućih kriterijuma, podstiče se konkurentnost onih proizvoda koji imaju manje negativne uticaje po životnu sredinu i na taj način se vremenom postiže da se osvajaju nove „zelene“ tehnologije, da cene proizvoda koji su manje štetni po životnu sredinu vremenom postaju pristupačnije i sl.

Pojedinačni kriterijumi koji su navedeni u dokumentima za zelene javne nabavke mogu, ali ne moraju biti preuzeti direktno za potrebe izrade tenderske dokumentacije. Na naručiocima je konačna odluka koje kriterijume (od predloženih) će odabrati i na koji način i u kojoj meri, da li će ih eventualno dodatno prilagoditi, da li će kreirati neke druge kriterijume po ugledu na prikazane i sl., uz vođenje računa da se, prilikom postupka javnih nabavki, ispoštuju zahtevi da su kriterijumi koji su odabrani relevantni za konkretni predmet javne nabavke, kao i da budu ispoštovani i svi ostali odgovarajući zakonski zahtevi.

U dokumentima sa kriterijumima su dati primeri za tehničke specifikacije kojima se bliže opisuju zahtevi koji se postavljaju pred ponuđače za konkretni predmet javne nabavke, kao i opis/dokaz

<sup>5</sup> <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

provere ispunjenosti tih zahteva, odnosno vrsta dokaza kojim se tokom postupka javne nabavke može potvrditi ispunjenost traženih zahteva iz konkretne tehničke specifikacije.

Kriterijumi za zelene javne nabavke razvrstani su na dve grupe kriterijuma:

- **Osnovni kriterijumi** za zelene javne nabavke. Ovi kriterijumi se odnose na najznačajnije uticaje na životnu sredinu i osmišljeni su da se koriste uz minimalne dodatne provere ili povećanje troškova.
- **Sveobuhvatni kriterijumi** Ovi kriterijumi za zelene javne nabavke su namenjeni za korišćenje od strane naručioca koji žele da nabave proizvode sa najboljim performansama po životnu sredinu koji se mogu naći na tržištu. Ovi kriterijumi mogu zahtevati dodatne administrativne napore ili podrazumevati određeno povećanje troškova u odnosu na druge proizvode koji ispunjavaju istu funkciju (u odnosu na druge proizvode iz iste grupe proizvoda).

Naručilac može samostalno odabrat da li će koristiti osnovne ili sveobuhvatne kriterijume, kao i koje konkretne kriterijume i preporučene smernice će uključiti u tendersku dokumentaciju.

Prilikom korišćenja kriterijuma za zelene javne nabavke, naručoci bi trebalo da se rukovode sledećim principima<sup>6</sup>:

- ✓ Transparentnost: svi ponuđači moraju biti obavešteni na isti način i u isto vreme; kriterijume u vezi sa životnom sredinom treba što preciznije odrediti kako bi se omogućilo objektivno poređenje ponuda.
- ✓ Nediskriminacija: kriterijumi u vezi životne sredine ne mogu se uvesti u svrhu davanja posebne prednosti lokalnim ili nacionalnim dobavljačima
- ✓ Zahtevi treba da budu u direktnoj vezi sa predmetom nabavke: ne može se, na primer, postavljati kao zahtev za dobavljača vozila da koristi reciklirani papir u administraciji ili da služi organsku hranu u svojoj kantini.
- ✓ Međusobno priznavanje: naručoci bi uvek morali da uvaže proizvode koji ispunjavaju zahteve koji su ekvivalentni traženim specifikacijama (kao što je atestiranje na osnovu ekvivalentnih sertifikata ili shema).

Na Internet stranicama EU portala za zelene javne nabavke, može se pronaći jako puno korisnih informacija u vezi sa zelenim javnim nabavkama, kriterijumima za zelene javne nabavke, kao i dodatna pojašnjenja odgovarajućih ključnih termina koji se pominju u dokumentima za kriterijume za javne nabavke, kao što su: tehničke specifikacije, kriterijumi za izbor/uslovi za učešće, kriterijumi za dodelu ugovora, Odredbe o izvršenju ugovora<sup>7</sup>:

Tehničke specifikacije daju opis predmeta javne nabavke i merljive zahteve u odnosu na koje će se ponude vrednovati. Tehničke specifikacije moraju da budu dovoljno jasne i da se direktno

<sup>6</sup> [https://ec.europa.eu/environment/gpp/faq\\_en.htm#general1](https://ec.europa.eu/environment/gpp/faq_en.htm#general1)

<sup>7</sup> <https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/Buying-Green-Handbook-3rd-Edition.pdf>

odnose na konkretni predmet javne nabavke. Tehničke specifikacije mogu da sadrže zahteve za minimum performansi u vezi sa životnom sredinom (na primer, zahtev da računar ne troši više od određene količine energije u kWh i sl.).

Kriterijumi za izbor (uslovi za učešće) služe da se utvrdi pogodnost ponuđača da može da realizuje odgovarajući Ugovor. Najčešće su to zahtevi u vezi sa stručnim i tehničkim kapacitetima ponuđača. Ovi kriterijumi moraju da budu odgovarajući i srazmerni u pogledu predmeta javne nabavke.

Kriterijumi za dodelu ugovora služe za ocenjivanje i međusobno poređenje ponuda u smislu ocene ekonomski najpovoljnije ponude. Ovi kriterijumi mogu uključiti troškove tokom životnog ciklusa proizvoda. U okviru kriterijuma za dodelu ugovora često se koristi sistem pondera (kao težinskih faktora) i dodela odgovarajućih bodova (npr. dodata odgovarajućeg broja bodova za odgovarajuće periode trajanja garancija i sl).

Odredbe o izvršenju ugovora definišu zahteve u pogledu realizacije ugovora (uzimajući u obzir zahteve koji su relevantni za životnu sredinu), na primer: obezbeđivanje proizvoda u određenim količinama, uz što manje pakovanja, ograničen broj isporuka tokom vremena, sistem povratne ambalaže, zahtevi za redovnim izveštavanjem isporučioca u vezi sa emisijom gasova sa efektom staklene baste, obaveza izveštavanja u slučaju prisipanja opasnih materija, korišćenje dozatora prilikom korišćenja sredstava za čišćenje i sl.

### **3 Eko znak i ostali ključni alati životne sredine koji se često navode u kriterijumima za zelene javne nabavke**

U nastavku je dat pregled nekih od alata životne sredine koji se često navode u odgovarajućim dokumentima sa kriterijumima za zelene javne nabavke.

#### **3.1 EKO znak**

Eko znak Republike Srbije i EU Eko znak pripadaju Programu označavanja tipa I u vezi sa životnom sredinom što (u skladu sa standradom ISO 14024<sup>8</sup> i ISO 14050<sup>9</sup>) znači da je takav eko znak dobrovoljan, na višestrukim kriterijuma zasnovan program treće strane, u okviru koga se dodeljuje licenca (dozvola) kojom se autorizuje upotreba oznaka na proizvodu u vezi sa životnom sredinom, čime se potvrđuje ukupna pogodnost proizvoda za životnu sredinu u okviru određene kategorije proizvoda<sup>10</sup>, a koji je zasnovan na razmatranju životnog ciklusa. Eko znakom se podstiče primena cirkularne ekonomije jer je u fokusu eko znaka smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu, produžavanje veka trajanja proizvoda kroz odgovarajući eko-dizajn proizvoda, laku popravku i servis, vodeći računa i o smanjivanju ili eliminisanju određenih opasnih materija koje ulaze u sastav proizvoda.

Eko znak za odgovarajuće grupe proizvoda najčešće služi kao osnova za razvoj kriterijuma za zelene javne nabavke jer sadrži kredibilne tehničke zahteve, relevantne za životnu sredinu.

Takođe, kako je dodeljivanje eko znaka za određeni proizvod povezano sa objektivnom, nezavisnom proverom preko treće strane, eko znak predstavlja kredibilnu potvrdu da je ono što je sadržano u konkretnim zahtevima za eko znak zaista i ispunjeno. Ta činjenica može se iskoristiti za priznavanje ispunjenosti odgovarajućih zadatih kriterijuma za zelenu javnu nabavku, za kriterijume koji su identični kriterijumima iz odgovarajućeg eko – znaka. To sa druge strane ne znači da proizvodi koji ne poseduju eko znak trebaju da budu automatski diskvalifikovani iz postupka. Za proizvode koji nemaju eko znak treba uvažiti i odgovarajuću drugu vrstu dokaza o ispunjenosti pojedinačnih kriterijuma koji su zahtevani (u pojedinačnim dokumentima sa kriterijumima za zelene javne nabavke navedeni su primeri za odgovarajuće dokaze za pojedinačne kriterijume).

---

<sup>8</sup> ISO 14024 Oznake i deklaracije u vezi sa životnom sredinom – Označavanje tipa I u vezi sa životnom sredinom – Principi i procedure.

<sup>9</sup> ISO 14050 Menadžment životnom sredinom – Rečnik

<sup>10</sup> Pod grupom proizvoda se mogu smatrati i odgovarajuće usluge (npr. postoji eko znak za usluge čišćenja i sl.).

## EU Eko znak

Eko znak Evropske Unije<sup>11</sup> (često zbog svog vizuelnog identiteta nazivan i „Cvet EU<sup>12</sup>“) datira još a od 1992. godine, kada je prvi put kreiran.

EU Eko znak je regulisan Uredbom o EU Eko-znaku: Uredba EZ Br. 66/2010 Evropskog parlamenta i Saveta, od 30.01.2010. godine.

Uredba je 2013. i 2017. godine revidirana kroz dodatne dve Uredbe EU:

- Uredba EU br. 782/2013 o izmeni Priloga III Uredbe EZ 66/2010 Evropskog Parlamenta i Saveta, od 14.08.2013
- Uredba EU br. 2017/1941 o izmeni Priloga II Uredbe EZ 66/2010 Evropskog Parlamenta i Saveta, od 24.10.2017.

Za EU Eko znak posebno su važne i odgovarajuće Odluke Komisije koje definišu kriterijume za eko znak za pojedinačne grupe proizvoda (više informacija u vezi sa kriterijumima za pojedinačne grupe proizvoda može se pronaći na linku:

<https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/products-groups-and-criteria.html>).

Dodeljivanje EU eko znaka<sup>13</sup> za proizvode koji su proizvedeni u Republici Srbiji nije moguće u okviru Republike Srbije (biće moguće u trenutku kada Republika Srbija postane članica EU ili bude u okviru EEA zone) ali je moguće u odgovarajućoj zemlji članici EU (odnosno u okviru EEA zone) gde se proizvod plasira na tržište (pod uslovom da proizvod ujedno ispunjava i sve odgovarajuće zahteve za konkretnu grupu proizvoda za EU Eko znak).



Slika 2. EU Eko znak

## Nacionalni Eko-znak Republike Srbije („Prijatelj životne sredine“)

U Republici Srbiji je uspostavljen odgovarajući nacionalni Eko znak. Detalji u vezi postupka i uslova dodeljivanja eko znaka definisani su Zakonom o zaštiti životne sredine i posebnim Pravilnikom o bližim uslovima, kriterijumima i postupku za dobijanje prava na korišćenje ekološkog znaka, elementima, izgledu i načinu upotrebe ekološkog znaka za proizvode i usluge,

<sup>11</sup> <https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

<sup>12</sup> Na engleskom: „EU flower“

<sup>13</sup> [U skladu sa Uredbom o EU Eko-znaku EZ Br. 66/2010 Evropskog parlamenta i Saveta, 30.01.2010](https://ec.europa.eu/environment/ecolabel/products-groups-and-criteria.html)

“Sl. glasnik RS”, broj 49/2016). Pravilnik sadrži i konkretnе kriterijume za eko znak za 26 različitih grupa proizvoda. Kriterijumi su izrađeni po ugledu na odgovarajuće kriterijume za EU Eko znak koji su važili u trenutku izrade Pravilnika<sup>14</sup>. Eko znak Republike Srbije dodeljen je za nekoliko proizvoda koji su proizvedeni u Republici Srbiji.



Slika 3. Nacionalni Eko znak Republike Srbije

Osnovne informacije u vezi dodeljivanja Eko znaka Republike Srbije dostupne su preko Internet stranice Ministarstva za zaštitu životne sredine: <https://www.ekologija.gov.rs/usluge/zivotna-sredina/dodela-eko-znaka-proizvodima-i-uslugama/?lang=lat>.

#### Druge, nacionalne eko označke koje su veoma rasprostranjene

Neki od nacionalnih Eko-oznaka su veoma poznati i masovno prihvaćeni širom sveta. U nastavku su prikazani grafičke označke nekih od njih, sa odgovarajućim linkom za više informacija:

- Plavi anđeo (Blue Angel/Blauer Enge) – nemački eko znak, <https://www.blauer-engel.de/>
- Nordijski labud (Nordic Swan) – Eko znak za proizvode iz nordijskih zemalja, <http://www.nordic-ecolabel.org/>
- Austrijski eko znak, <https://www.umweltzeichen.at/de/home/start>.

U prilogu I dat je Spisak različitih Eko oznaka. U spisku su navedeni i linkovi za dobijanje više informacija o pojedinačnim eko oznakovima.



Slika 4. Eko znak: Plavi anđeo, Nordijski labud i Austrijski eko znak

<sup>14</sup> Plan je da se kriterijumi za eko znak Republike Srbije vremenom postepeno usklađuju sa izmenama koje se vrše i okviru EU eko znaka, sve do ulaska Republike Srbije u EU.

## 3.2 Standard ISO 14001 - Sistem menadžmenta životnom sredinom

Sistem menadžmenta životnom sredinom, usklađen sa zahtevima standarda ISO 14001<sup>15</sup> omogućava organizaciji da svede na najmanju moguću meru negativne uticaje na životnu sredinu koji mogu biti prouzrokovani aktivnostima organizacije i postizanje stalnog unapređenja performansi.

Standard ISO 14001 je primenljiv na sve tipove i veličine organizacija i osmišljen tako da se može prilagoditi različitim geografskim, kulturnim i socijalnim uslovima.

Jako je važno da se naglasi da se standard ISO 14001 ne odnosi na proizvode, već na sistem menadžmenta životnom sredinom organizacije. Za razliku od eko-znaka, oznaka ISO 14001 nije namenjena za označavanje proizvoda jer može dovesti u zabludu korisnike da je taj proizvod boljih performansi po životnu sredinu nego ostali proizvodi iz iste grupe proizvoda, što uopšte ne mora da bude slučaj. Zahtevi sadržani u ISO 14001 ne odnose se na tehničke performanse proizvoda u pogledu životne sredine i o tome posebno treba voditi računa prilikom sačinjavanja tenderske dokumentacije.

## 3.3 EMAS

EMAS (Eco Management and Audit Scheme) predstavlja program EU kojim se omogućava organizacijama da verifikuju svoj sistem menadžmenta životne sredine u skladu sa odgovarajućom Uredbom EU.



Slika 5. EMAS logo

EMAS je regulisan Uredbom (EZ) br. 1221/2009 (EMAS III Uredba) koja se primenjuje od januara, 2010. godine. Uredba je dopunjena sa Uredbom EU 2017/1505 (izmene u vezi sa novim izdanjem ISO 14001 standarda) i Uredbom EU 2018/2026 (izmene koje se odnose na ključne indikatore životne sredine i Izjavu o zaštiti životne sredine). U okviru EU formiran je i poseban web sajt posvećen EMAS programu: [www.emas.eu](http://www.emas.eu).

---

<sup>15</sup>SRPS ISO 14001:2015 Sistemi menadžmenta životnom sredinom – Zahtevi sa uputstvom za korišćenje

Usvajanjem Uredbe za EMAS III, decembra 2009. godine, omogućena je registracija u EMAS registar i organizacija van EU koje zadovolje sve neophodne zahteve. Decembra 2011. godine, objavljene su i prve zvanične smernice EU (kroz Odluku Evropske komisije 2011/832/EU) koje se odnose na pojašnjenja u vezi registracija u EMAS organizacija koje nisu članice EU (što je od posebnog značaja za organizacije u Srbiji).

EMAS je u Republici Srbiji delimično definisan Zakonom o zaštiti životne sredine, koji je 2016. godine izmenjen, između ostalog, sa ciljem da se i realno u praksi podstaknu prve EMAS registracije organizacija iz Srbije.

EMAS sadrži u sebi sve zahteve ISO 14001 standarda, kao i određene dodatne zahteve ("stroži" je od ISO 14001).

Registracija organizacija iz Republike Srbije u EU EMAS registar je moguća (kroz posebne uslove za Global EMAS registraciju i registraciju organizacija iz trećih zemalja, a koji su dati u okviru EU EMAS propisa za treće zemlje<sup>16</sup>). U planu je usvajanje i objavljivanje Pravilnika za EMAS koji treba da dodatno olakša postupak registracije u EMAS za organizacije iz Republike Srbije.

---

<sup>16</sup> Više informacija: [https://ec.europa.eu/environment/emas/join\\_emas/emas\\_global\\_en.htm](https://ec.europa.eu/environment/emas/join_emas/emas_global_en.htm); www.emas.rs

## PRILOG I

### Spisak različitih eko-znakova

Spisak u nastavku je sačinjen na osnovu spiska koji je objavljen na Internet stranicama EU za zelene javne nabavke<sup>17</sup>, ali je dodatno revidiran na način da obuhvati još nekoliko ekoloških oznaka<sup>[2]</sup> (uključujući i Eko znak Republike Srbije), dok oznake koje se odnose primarno na kvalitet nisu uključene u spisak.

#### Eko znak Republike Srbije

Prijatelj životne sredine - (Eko znak Republike Srbije) <a href="https://www.ekologija.gov.rs/usluge/zivotna-sredina/dodela-eko-znaka-proizvodima-i-uslugama/?lang=lat">https://www.ekologija.gov.rs/usluge/zivotna-sredina/dodela-eko-znaka-proizvodima-i-uslugama/?lang=lat</a> .	
--	--

#### Eko znakovi u okviru EU

EU Eko znak - (EU) <a href="http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/products-groups-andcriteria.html">http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/products-groups-andcriteria.html</a>	
EU Organic Label - (EU eko znak za organski proizvedene proizvodi) <a href="http://ec.europa.eu/agriculture/organic/downloads/logo/index_en.htm">http://ec.europa.eu/agriculture/organic/downloads/logo/index_en.htm</a>	

<sup>17</sup> <https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/ecolabels.pdf>

<sup>[2]</sup> Dodati su eko znakovi Republike Srbije i Rusije a dodati su i sektorski eko znakovi (FSC i PEFC).

<p>Nordic Swan (Nordijski labud) – (Nordijske zemlje)  <a href="http://www.nordic-ecolabel.org/">http://www.nordic-ecolabel.org/</a></p>	
<p>Blue Angel (Plavi Andeo) – (Nemačka)  <a href="https://www.blauer-engel.de/">https://www.blauer-engel.de/</a></p>	
<p>Bra Miljöval – (Švedska)  <a href="http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/">http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/</a></p>	
<p>MillieuKeur – (Holandija)  <a href="http://www.millieuksur.nl">http://www.millieuksur.nl</a></p>	
<p>Umweltzeichen – (Austrija)  <a href="http://www.umweltzeichen.at/cms/de/home/content.html">http://www.umweltzeichen.at/cms/de/home/content.html</a></p>	
<p>NF Environnement (Francuska)  <a href="http://www.marque-nf.com">http://www.marque-nf.com</a></p>	

<p>Környezetbarát Termék – Hungary  <a href="http://www.kornyezetbarat-termek.hu/">http://www.kornyezetbarat-termek.hu/</a></p>	
<p>Ekologicky šetrné výrobky – (Češka Republika)  <a href="http://www.ekoznacka.cz">http://www.ekoznacka.cz</a></p>	
<p>Prijatel Okoliša – (Republika Hrvatska)  <a href="http://www.mzoip.hr">http://www.mzoip.hr/</a></p>	
<p>Environmentálne vhodný produkt – (Slovačka Republika)  <a href="http://www.sazp.sk/public/index/go.php?id=1571">http://www.sazp.sk/public/index/go.php?id=1571</a></p>	

## Međunarodni Eko-znakovi

Nature Plus <a href="http://www.natureplus.org">http://www.natureplus.org</a>	
Ecologo <a href="http://industries.ul.com/environment/certificationvalidationmarks/ecologo-product-certification">http://industries.ul.com/environment/certificationvalidationmarks/ecologo-product-certification</a>	
Екологічна сертифікація – (Україна) <a href="http://www.ecolabel.org.ua/">http://www.ecolabel.org.ua/</a>	
Green Label Scheme – (Hong Kong) <a href="https://www greencouncil.org/hkcls">https://www greencouncil.org/hkcls</a>	
China Environmental United Certification Centre – (Kina) <a href="http://en.mepcec.com/renzheng_column/113.html">http://en.mepcec.com/renzheng_column/113.html</a>	

<p>Good Environmental Choice Australia (GECA) – (Australija)  <a href="http://www.geca.eco/gecas-services/11477-2/">http://www.geca.eco/gecas-services/11477-2/</a></p>	
<p>Eco Mark – (Japan)  <a href="http://www.ecomark.jp/">http://www.ecomark.jp/</a></p>	
<p>Korea Eco-label (Koreja)  <a href="http://el.keiti.re.kr/enservice/enindex.do">http://el.keiti.re.kr/enservice/enindex.do</a></p>	
<p>Environmental Choice New Zealand - (Novi Zeland)  <a href="https://www.environmentalchoice.org.nz/about-us/about-environmental-choice-new-zealand/">https://www.environmentalchoice.org.nz/about-us/about-environmental-choice-new-zealand/</a></p>	
<p>Vitality leaf (Rusija)  <a href="https://www.oneplanetnetwork.org/initiative/russian-ecolabel-vitality-leaf">https://www.oneplanetnetwork.org/initiative/russian-ecolabel-vitality-leaf</a></p>	

**Sektorske oznake (Eko oznake koji su specifični za određene sektore industrije):**

<p>Energy Star – (EU)  <a href="http://www.eu-energystar.org/">http://www.eu-energystar.org/</a></p>	
<p>Ok-power – (Nemačka)  <a href="http://www.ok-power.de">http://www.ok-power.de</a></p>	
<p>Österreichisches Institut für Baubiologie und Bauökologie IBO – (Austrija)  <a href="http://www.ibo.at">http://www.ibo.at</a></p>	
<p>ÖkoControl – (Nemačka)  <a href="http://www.oekocontrol.com">http://www.oekocontrol.com</a></p>	
<p>BFRC – Windows (Energy Window) – (Ujedinjeno Kraljevstvo)  <a href="http://www.bfrc.org/">http://www.bfrc.org/</a></p>	
<p>WERS – Windows Energy Rating Scheme - (Australija)  <a href="http://www.wers.net/">http://www.wers.net/</a></p>	

<p>TCO Development – Međunarodna šema sertifikacije za IT opremu  <a href="http://tcodevelopment">http://tcodevelopment</a>.</p>	
<p>OEKO-TEX – international Textiles Association  <a href="https://www.oeko-tex.com">https://www.oeko-tex.com</a></p>	<p>Nekoliko različitih eko oznaka (za kožu, za tekstil i sl.)</p>
<p>PEFC - Programme for the Endorsement of Forest Certification (PEFC)  <a href="https://www.pefc.org/">https://www.pefc.org/</a> - Međunarodna šema, upravljanje šumama</p>	
<p>FSC - Forest Stewardship Council  <a href="http://www.fsc.org/en">www.fsc.org/en</a></p>	



B | T | D The Balkan Trust  
for Democracy  
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

This project is financially supported by the Royal Norwegian Embassy in Belgrade <https://www.norway.no/en-serbia/>  
Realizaciju projekta finansijski je podržala Ambasada Kraljevine Norveške u Beogradu <https://www.norway.no/en-serbia/>